

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Valtioneuvoston asetus sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta

1 Pääasiallinen sisältö

Valtioneuvoston asetuksella sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta olisi tarkoitus muuttaa osaamiskeskusten lukumäärää ja toimialueita siten, että jatkossa kullakin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, jäljempänä *järjestämislaki*) 35 §:ssä tarkoitetulla yhteistyöalueella olisi yksi sosiaalialan osaamiskeskus. Niiden lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan.

Lisäksi jatkossa erityisenä valtionavustuksena maksettaisiin pelkästään 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Nykyisin edellä mainitun lisäksi erityisenä valtionavustuksena maksettu 0,75 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkoston luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön poistettaisiin.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2025.

2 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Asian tausta

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain (1230/2001) mukaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan tarkoituksena on luoda ja ylläpitää koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Toiminnasta vastaavat alueelliset sosiaalialan osaamiskeskukset, joiden toimialueet kattavat kaikki hyvinvointialueet. Näiden lisäksi toimii ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan. Osaamiskeskuksista ja niiden toimialueista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Sosiaalialan osaamiskeskuksia on nykyisin yhdeksän, joista Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus on sopimuksellisesti jaettu kahdeksi yksiköksi.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus on sopinut vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmasta. Hallitus on tehnyt päätökset, joilla parannetaan julkisen talouden kestävyyttä ja luodaan edellytykset velkaantumisen kasvun taittamiseen. Ratkaisuissa on pyritty suojaamaan tulevan hyvinvoinnin kannalta keskeiset työ, turvallisuus ja osaaminen. Kokonaisuudessa on huomioitu päätösten oikeudenmukaisuus. Vuoden 2024 talousarviossa momentille 33.60.63 valtionavustukseen sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha) on myönnetty 2 250 000 euroa. Kehysriihessä on päätetty 1 miljoonan euron vähennyksistä vuodesta 2025 alkaen momentille 33.60.63. Samalla on päätetty vähentää sosiaalialan osaamiskeskusten määrää 5–6. Ruotsinkielinen osaamiskeskus on tarkoitus säilyttää.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Asetuksenantovaltuudet

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan osaamiskeskuksista ja niiden toimialueista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

3 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkатыönä. Asetusehdotus perustuu hallituksen kehysriihen päätökseen. Kiireellinen valmisteluaikataulu ei ole mahdollistanut asetusvalmistelun perusvalmisteluvaiheessa työryhmätyöskentelyä eikä erillisten selvitysten hankkimista. Sosiaali- ja terveysministeriö on hyödyntänyt valmistelussa olemassa olevia tietoaineistoja sekä sosiaalialan osaamiskeskuksilta tietopyynnöllä saatuja tietoja. Lisäksi valmistelussa on hyödynnetty Nordic Healthcare Groupin vuonna 2022 valmistunutta Sosiaalialan osaamiskeskuksien soteuudistuksessa -loppuraporttia. Eriyisen valtionavustuksen perusteeseen ehdotettavasta muutoksesta kuullaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukuntaa.

Asetusmuutosehdotuksesta järjestettiin lausuntokierros ajalla xx.x.2024-xx.x.2024. Lausunnon antoi yhteensä xx tahoja. Lausuntopalautetta ja sen huomioimista käsitellään tarkemmin perustelumuistion jaksossa 6.

Asetusmuutosehdotuksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://stm.fi/hankkeet> tunnuksella STM047:00/2024.

4 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Nykytila

Osaamiskeskusten toimialueet ja tehtävät

Sosiaalialan osaamiskeskuksista ja niiden toiminnasta säädetään sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetussa laissa ja sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1411/2001).

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 1 §:n mukaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan tarkoituksena on luoda ja ylläpitää koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Toiminnasta vastaavat alueelliset sosiaalialan osaamiskeskuksien (osaamiskeskus), joiden toimialueet kattavat hyvinvointialueet. Ruotsinkielisen väestön tarpeita varten on lisäksi ruotsinkielinen osaamiskeskus. Osaamiskeskuksista ja niiden toimialueista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Saman pykälän 2 momentin mukaan osaamiskeskuksen voivat muodostaa kunkin toimialueen hyvinvointialueet yhdessä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden sosiaali- ja terveysalan oppilaitosten, maakunnan liittojen, aluehallintovirastojen, järjestöjen ja yritysten sekä muiden sosiaali- ja terveysalalla toimivien eri tahojen kanssa.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä säädetään osaamiskeskusten toimialueista. Sosiaalialan osaamiskeskuksien ja niiden toimialueet ovat seuraavat: 1) Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan, Länsi-Uudenmaan, Vantaan ja Keravan sekä Päijät-Hämeen hyvinvointialueet; 2) Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Varsinais-Suomen hyvinvointialueen; 3) Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan hyvinvointialueet; 4) Häme-Satakunnan

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Satakunnan hyvinvointialueet; 5) Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan hyvinvointialueet; 6) Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Keski-Suomen hyvinvointialueen; 7) Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun hyvinvointialueet sekä 8) Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittää Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin hyvinvointialueet. Edellä mainittujen osaamiskeskusten ohella toimii ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, jonka toimialue käsittää koko maan.

Sosiaalialan osaamiskeskuksia on nykyisin yhdeksän, joista Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus on sopimuksellisesti jaettu kahdeksi yksiköksi. Näin ollen sosiaalialan osaamiskeskuksia on yhteensä tällä hetkellä kymmenen.

Kunkin osaamiskeskuksen tehtävänä on sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n mukaan toimialueellaan turvata: 1) sosiaalialalla tarvittavan asiantuntemuksen kehittyminen ja välittyminen; 2) peruspalvelujen kehittyminen sekä erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen; 3) sosiaalialan perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolinen yhteys; 4) sosiaalialan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutuminen; sekä 5) muiden 1 §:n 1 momentin tavoitetta palvelevien tehtävien toteutuminen.

Lisäksi osaamiskeskusten tehtävänä on turvata valtakunnallista väestöpohjaa edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 5 §:ssä tarkoitetussa neuvottelukunnassa erikseen sovittavan työnjaon pohjalta.

Sosiaalialan osaamiskeskukset osallistuvat lasten päivähoidon ja varhaiskasvatuksen kehittämiseen osana sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviään, kun toiminnassa on kyse lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisestä tai palvelujen kehittämisestä.

Toiminnassaan sosiaalialan osaamiskeskukset kehittävät alueella yhteistyössä hyvinvointialueiden, sekä muiden toimijoiden kanssa sosiaalihuollon palveluja sekä toteuttavat tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoimintaa alueellisten erityis- ja asiantuntijapalveluiden tuottamiseksi. Ne toimivat aktiivisesti myös valtakunnallisten ohjelmien alueellisessa toimeenpanossa sekä osallistuvat lainsäädännön valmisteluun ja alueelliseen toimeenpanoon.

Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä sosiaalialan osaamiskeskuksia koskevaan sääntelyyn tehtiin niin sanonut Sote 100 -lain yhteydessä muutos, jossa hyvinvointialueet tulivat keskeisiksi toimijoiksi toiminnan organisoimisessa. Muutos on turvannut sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan kytkeytymistä hyvinvointialueisiin ja tuonut sitä vahvemmin osaksi kehittyvää hyvinvointialueiden koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa (jäljempänä *TKKI-toiminta*). Se myös mahdollistaa mukana olon hyvinvointi- ja YTA-alueille rakentuvan sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimuksen ja kehittämisen kokonaisuuden muodostumisen tilanteessa, jossa aiemmat rakenteet ovat painottuneet lähes yksinomaan terveydenhuollon kehittämiseen ja sosiaalihuollon osalta olemassa olevia TKKI-rakenteita ei ole.

Osaamiskeskusten hallinto

Osaamiskeskustoiminnan ja osaamiskeskuksen hallinnon järjestämisestä säädetään sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 3 §:ssä, jonka 1 momentin mukaan osaamiskeskustoiminta ja osaamiskeskuksen hallinto järjestetään 1 §:n 2 momentissa tarkoitettujen osaamiskeskuksen muodostavien tahojen keskinäisen sopimuksen mukaisesti.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Ellei 1 momentin nojalla toisin sovita, sosiaalihuollon koulutustoiminnan järjestämiseen sovelletaan kuitenkin edelleen sosiaalihuoltolain (710/1982) 52 §:ää. Sosiaalihuoltolain 52 §:n mukaan hyvinvointialue ja sosiaalihuollon henkilökunnan koulutuksesta huolehtiva oppilaitos tai korkeakoulu voivat sopia sosiaalihuollon toimintayksiköiden käyttämisestä sosiaalihuollon koulutustoiminnan järjestämiseen.

Käytännössä osaamiskeskustoiminta ja keskuksen hallinto voidaan järjestää joko erillisen oikeushenkilön muotoon tai sopimuspohjaisella mallilla. Nordic Healthcare Group toteutti kevään 2022 aikana riippumattoman selvityksen sosiaalialan osaamiskeskusten nykytilanteesta sekä kartoituksen sote-uudistukseen liittyvän siirtymän turvaamisesta ja lain valmistelua tukevista näkökulmista. Selvityksen loppuraportin mukaan nykyisillä sosiaalialan osaamiskeskuksilla on hallinnollisesti erilaisia muotoja: voittoa tuottamattomat osakeyhtiöt, yhdistyspohjaiset ratkaisut, sopimuspohjaiset ratkaisut sekä hyvinvointialueiden yhteydessä toimivat osaamiskeskukset. Osakeyhtiöpohjaisia ovat seuraavat sosiaalialan osaamiskeskukset: Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området - FSKC Oy, Pikassos Oy ja Socom Oy. Sosiaalialan osaamiskeskus Verso toimii osana Päijät-Hämeen hyvinvointialueen organisaatiota, Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vasso osana Varsinais-Suomen hyvinvointialueen organisaatiota sekä Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus KOSKE osana Keski-Suomen hyvinvointialuetta. ISO:n taustalla on voittoa tavoittelematon yhdistys, jossa kaikki toiminta-alueen hyvinvointialueet ovat osallisina. Sopimuksellisia organisaatioita ovat POSKE ja Socca. SOnet BOTNIA on hallintomalliltaan sopimuspohjainen verkosto-organisaatio¹.

Nordic Healthcare Groupin vuonna 2022 julkaistun selvityksen mukaan kaikkien sosiaalialan osaamiskeskusten vuosibudjetti oli yhteensä noin 13 000 000 euroa. Valtio oli maksanut sosiaalialan osaamiskeskuksille noin 3 350 000 euroa ja kunnat 980 000 euroa. Hankerahoitusta sosiaalialan osaamiskeskukset saivat noin 6 740 000 euroa. Palvelutuotannosta osaamiskeskukset saivat yhteensä noin 1 780 000 euroa. Kokonaisrahoitus eri osaamiskeskusten välillä vaihtelee 300 000 eurosta 2 000 000 euroon.²

Vuoden 2024 rahoitustasolla väestömäärän ja toiminta-alueen pinta-alan mukaan maksettava osaamiskeskuskohtainen valtionavustus vaihtelee 112 000 eurosta 657 000 euroon.

Henkilöstö ja sitoumukset

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 4 §:n mukaan osaamiskeskustoimintaa varten tulee olla sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 3 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisesti valittu johtaja ja muuta toiminnan toteuttamiseksi tarvittavaa henkilöstöä. Henkilöstössä tulee olla edustettuna riittävästi tieteellistä pätevyyttä, sosiaalialan kehittämiseen liittyvää asiantuntemusta sekä kokemusta hallintotehtävistä. Henkilöstö voi siten olla palvelussuhteessa joko suoraan oikeushenkilöksi organisoituneeseen osaamiskeskukseen tai johonkin yksittäiseen sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettuun osaamiskeskukseen muodostavaan tahoon. Tarkoituksena on, että sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 6 §:ssä ehdotettu valtionavustus kohdennetaan lähinnä tämän pysyväisluonteisen henkilöstön palkkaukseen. (HE 154/2001 vp, s. 18).

Nordic Healthcare Groupin selvityksen mukaan osaamiskeskusten henkilöstömäärässä on suurta vaihtelua. Sosiaalialan osaamiskeskuksissa on usein hanketyöntekijöitä vakituisia työntekijöitä enemmän. Nordic Healthcare Groupin tekemään selvitykseen ja toukokuussa 2024 toteutettuun tietopyyntöön pohjautuen

---

¹ Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022 sekä tietopyyntö sosiaalialan osaamiskeskuksiin 7.5.2024.

² Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

työntekijöitä kaikissa sosiaalialan osaamiskeskuksissa on yhteensä noin 150 henkilöä. Tämä luku pitää sisällään sekä vakituisen henkilöstön että hanketyöntekijät. Vähimmillään joissakin sosiaalialan osaamiskeskuksissa oli vain 4 työntekijää kun taas muutamissa sosiaalialan osaamiskeskuksissa oli yhteensä lähes kaksikymmentä työntekijää tai enemmän.³

Nykyisillä sosiaalialan osaamiskeskuksilla on henkilöstön lisäksi erilaisia sopimuksia sekä sovittuja ja suunniteltuja hankkeita. Osa käynnissä olevista hankkeista kestää useamman vuoden. Lisäksi osaamiskeskuksilla on erilaisia sopimuksia. Osaamiskeskuksilla on esimerkiksi asiantuntijatyön hankintasopimuksia ja asiantuntijapalveluiden myyntisopimuksia sekä vuokrasopimuksia, leasing sopimuksia laitteistoon liittyen, tilitoimistosopimuksia ja työterveyshuoltosopimuksia. Osa sopimuksista ajoittuu useammalle vuodelle. Sosiaalialan osaamiskeskukset ovat myös osallisina sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueiden sopimuksissa.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 5 §:n mukaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimii valtioneuvoston neljäksi vuodeksi kerrallaan asettama sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta. Neuvottelukunnan tehtävänä on muodostaa osaamiskeskustoiminnan valtakunnalliset linjaukset, huolehtia kunkin osaamiskeskuksen toiminnan erityisistä painoalueista sopimisesta sekä muutoinkin yhteen sovittaa ja tukea osaamiskeskusten toimintaa. Neuvottelukunnan tulee myös lausuntoja antamalla tai muutoin ottaa kantaa periaatteellisesti tärkeisiin osaamiskeskustoimintaa tai osaamiskeskusten hallintoa koskeviin kysymyksiin sekä tehdä tarvittaessa ehdotuksia lainsäädännön kehittämiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan neuvottelukunnassa tulee lisäksi sopia valtakunnallista väestöpohjaa edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamista koskevasta työnjaosta sekä huolehtia näiden palvelujen järjestämistä ja tuottamista koskevien sopimus- ja rahoitusmenettelyjen kehittämisestä.

Pykälän 3 momentin mukaan neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n mukaan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta hoitaa sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 5 §:ssä säädettyjen tehtävien lisäksi ne tehtävät, jotka määrätään erikseen valtioneuvoston tekemässä neuvottelukunnan asettamis päätöksessä.

Pykälän 2 momentin mukaan neuvottelukuntaan kuuluu kunkin sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä mainitun osaamiskeskuksen edustajan lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Suomen Kuntaliiton ja sosiaalialan valtakunnallisten järjestöjen edustaja. Lisäksi neuvottelukunnassa ovat edustettuna sosiaalialan oppilaitokset ja aluehallintovirastot.

Pykälän 3 momentin mukaan neuvottelukunta asetetaan neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Nykyinen sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukunta on asetettu toimikaudeksi 1.3.2022 – 31.12.2025.

---

³ Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022 sekä tietopyyntö sosiaalialan osaamiskeskuksiin 7.5.2024

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Valtionavustuksen määräytymisperusteet

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 6 §:n mukaan osaamiskeskustoiminnan tukemiseksi suoritetaan valtionavustusta. Valtionavustus maksetaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 3 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisesti määräytyvälle oikeushenkilölle.

Valtionavustuksen yleisiä määräytymisperusteita ovat kunkin osaamiskeskuksen toimialueen asukasluku ja pinta-ala. Ruotsinkieliselle osaamiskeskukselle suoritettavan valtionavustuksen määräytymisperusteena on kuitenkin ruotsinkielisen väestön osuus koko maan väestöstä. Yhdelle tai useammalle osaamiskeskukselle voidaan lisäksi myöntää erityistä valtionavustusta sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun tai muun valtakunnallisen erityistehtävän suorittamiseksi.

Valtionavustuksen määräytymisperusteiden keskinäisistä painokertoimista, ruotsinkielisen osaamiskeskuksen valtionavustuksen osuudesta sekä erityisen valtionavustuksen osuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n mukaan suomenkielisten osaamiskeskusten valtionavustus jaetaan kunkin osaamiskeskuksen toimialueen asukasluvun ja pinta-alan perusteella. Näiden määräytymisperusteiden mukaan maksetaan se osuus valtionavustuksen kokonaismäärästä, josta on ensin vähennetty 2 momentissa tarkoitetun ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskuksen valtionavustuksen sekä 4 §:ssä tarkoitetun erityisen valtionavustuksen määrä. Määräytymisperusteiden keskinäinen painoarvo määräytyy siten, että valtionavustuksesta maksetaan asukasluvun perusteella 80 prosenttia ja pinta-alan perusteella 20 prosenttia.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:ssä säädetään erityisen valtionavustuksen perusteista. Erityisenä valtionavustuksena maksetaan: 1) 0,75 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkostojen luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön sekä 2) 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Hallituksen esityksen mukaan erityistehtäviä määriteltäessä kuullaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan neuvottelukuntaa (HE 154/2001 vp, s. 20).

Pykälän 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö ja 1 momentissa säädetyt osaamiskeskukset sopivat keskenään tarkemmin valtionavustuksen käytöstä.

Lisäksi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 7 §:ssä säädetään valtionavustusta koskevista menettelytapasäännöksistä.

Saamansa valtionavustuksen lisäksi osaamiskeskukset rahoittavat toimintaansa lisäksi niillä maksuilla, joita ne saavat myymistään asiantuntijapalveluista ja hyvinvointialueiden niille osoittamista tehtävistä. Joillain alueilla hyvinvointialueet myös rahoittavat osaamiskeskusten toimintaa erillisillä rahoitusosuuksilla.

Koulutus- ja tutkimustoiminnan järjestäminen hyvinvointialueilla ja yhteistyöalueilla

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 32 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta hyvinvointialueella. Järjestämislain 32 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa alueellaan tehtävälänsä koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Lisäksi hyvinvointialue muun muassa koordinoi ja ohjaa palvelutuotannossa tapahtuvaa integroitua kehittämistyötä sekä osallistuu kansalliseen ja alueelliseen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen ja toimii yhteistyössä kuntien sekä koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa harjoittavien organisaatioiden kanssa.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Järjestämislain 36 §:n mukaan samaan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden on tehtävä yhteistyösopimus valtuustokausittain. Yhteistyösopimuksen tarkoituksena on varmistaa yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden työnjakoa, yhteistyötä ja yhteensovittamista. Yhteistyösopimuksessa on sovittava muun muassa koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan toteuttamisesta sekä yliopistollista sairaalaa ylläpitävän hyvinvointialueen koordinaatio-, ohjaus- ja neuvontatehtävistä näissä toiminnoissa.

Hyvinvointialueiden yhteistyösopimuksen sisällöstä ja valmistelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (309/2023) 3 §:n mukaan sen lisäksi, mitä järjestämislain 36 §:n 3 momentin 7 kohdassa säädetään, yhteistyösopimuksessa on osana mainitussa kohdassa tarkoitettua strategista suunnitelmaa ja sen toteuttamista sovittava muun muassa yhteistyöalueella toimivien sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetussa laissa tarkoitettujen sosiaalialan osaamiskeskusten toiminnan ja tavoitteiden yhteensovittamisesta koko yhteistyöaluetta ja hyvinvointialueiden toimintaa tukevaksi kokonaisuudeksi. Lisäksi pykälän 3 momentin mukaan Pohjois-Suomen yhteistyöalueen hyvinvointialueiden tulee sopia yhteistyöstä saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisessä ottaen huomioon järjestämislain 33 §:ssä tarkoitettu Lapin hyvinvointialueen valtakunnallinen kehittämistehtävä sekä sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 4 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettut tehtävät. Pykälän 4 momentin mukaan kaksikielisten hyvinvointialueiden tulee sopia yhteistyöstä ruotsinkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kehittämisessä ottaen huomioon järjestämislain 33 §:ssä tarkoitettu Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen valtakunnallinen kehittämistehtävä sekä sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 2 momentissa tarkoitettun ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskuksen tehtävät.

Eduskunnan vastauksessa (EV 111/2021 vp – HE 241/2020 vp) hallituksen esitykseen eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi eduskunta hyväksyi muun muassa lausuman (lausuma 9), jonka mukaan eduskunta edellyttää, että sosiaalihuollon tutkimusrahoituksen taso turvataan ja sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet.

Keskeiset ehdotukset

Valtioneuvoston asetuksella sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 ja 4 §:n muuttamisesta olisi tarkoitus muuttaa osaamiskeskusten lukumäärää ja toimialueita siten, että jatkossa kullakin yhteistyöalueella olisi yksi sosiaalialan osaamiskeskus. Niiden lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan.

Lisäksi jatkossa erityisenä valtionavustuksena maksettaisiin pelkästään 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisten väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin. Nykyisin edellä mainitun lisäksi erityisenä valtionavustuksena maksettu 0,75 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkoston luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön poistettaisiin.

5 Pääasialliset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

Valtion talousarviossa oli varattu määrärahaa sosiaalialan osaamiskeskustoimintaa varten vuosittain 3,5 miljoonaa euroa vuoteen 2014 asti. Sen jälkeen määrärahaan on kohdistunut useita leikkauksia ja useana

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

vuonna eduskunta on myöntänyt talousarvion käsittelyn yhteydessä lisärahoitusta leikkauksia korvaamaan. Vuodesta 2018 lähtien määräraha on ollut vuosittain noin 3 miljoonaa euroa, vaikka julkisen talouden suunnitelman taso on ollut alhaisempi (2–2,25 miljoonaa euroa). Vuoden 2023 talousarviossa osaamiskeskuksen määräraha oli eduskunnan myöntämän lisämäärärahan (0,5 miljoonaa euroa) jälkeen 3,5 miljoonaa.

Vuoden 2024 talousarviossa momentille 33.60.63 valtionavustukseen sosiaalialan osaamiskeskusten toimintaan (kiinteä määräraha) on myönnetty eduskunnan myöntämän 200 000 euron lisämäärärahan jälkeen 2 450 000 euroa. Kehysriihessä on päätetty 1 miljoonan euron vähennyksistä vuodesta 2025 alkaen momentille 33.60.63. Näin ollen vuoden 2025 alusta sosiaalialan osaamiskeskuksille maksettavan valtionavustuksen määrä olisi yhteensä 1 250 000 euroa. Sosiaalialan osaamiskeskusten valtionavustuksen määrä vähenisi lähes puoleen aiemmasta.

Asetusehdotuksen mukaan myös osaamiskeskusten määrä vähenisi. Nykyään sosiaalialan osaamiskeskuksia on 10 ja jatkossa niitä olisi vain kuusi. Nykytilan kuvauksessa kuvatulla tavalla sosiaalialan osaamiskeskusten vuosibudjetista iso osa koostuu hankerahoituksesta. Nordic Healthcare Groupin vuonna 2022 julkaistun selvityksen mukaan kaikkien sosiaalialan osaamiskeskusten vuosibudjetin ollessa yhteensä noin 13 000 000 euroa, oli hankerahoituksen osuus siitä noin 6 740 000 euroa. Palvelutuotannosta osaamiskeskukselle saivat yhteensä noin 1 780 000 euroa. Valtion rahoitus oli tuolloin noin 3 350 000 euroa. Näin ollen suurin osa osaamiskeskusten rahoituksesta on aiemminkin tullut muuta kautta kuin valtionavustuksena.

Valtionavustus on ollut kuitenkin sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan perusrahoitus, jolla on turvattu osaamiskeskusten perusrakenteen ylläpito kaikissa osaamiskeskuksissa (tilat sekä noin 2 henkilön työpanos/osaamiskeskus) rahoitustason ollessa noin 3 miljoonaa euroa. Vuoden 2024 rahoitustason laskun jälkeen myös valtionrahoituksella kustannettavan vakituisen henkilöstön määrä on pienentynyt. Riittävä toiminnan vakituinen resurssi on edellytys myös hanketoiminnan toteuttamiselle.

Valtionavustuksen yleisiä määräytymisperusteita ovat kunkin osaamiskeskuksen toimialueen asukasluku ja pinta-ala. Ruotsinkieliselle osaamiskeskukselle suoritettavan valtionavustuksen määräytymisperusteena on kuitenkin ruotsinkielisen väestön osuus koko maan väestöstä. Yhdelle tai useammalle osaamiskeskukselle voidaan lisäksi myöntää erityistä valtionavustusta. Esimerkiksi ruotsinkielisen sosiaalialan osaamiskeskuksen valtionavustuksen määrä on vuonna 2024 126 420 euroa. Kehysriihessä päätetyn määrärahan vähennyksen johdosta, valtionavustuksen määrän voidaan arvioida vähenevän lähes puoleen tämän vuoden tasosta. Vastaavanlaisia muutoksia olisi odotettavissa myös muihin sosiaalialan osaamiskeskuksiin. Toisaalta sosiaalialan osaamiskeskuksien lakisääteiset tehtävät eivät ole vähenemässä.

Uusien sosiaalialan osaamiskeskusten luomisesta syntyisi lisäksi hallinnollisia kustannuksia. Uusien sosiaalialan osaamiskeskusten perussopimusten laadinnassa olisi luotava siirtymäratkaisut sille, miten aiemman toiminnan eli nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten omaisuus, henkilöstö, velvoitteet, sopimukset, tehtävät, hankkeet ja muu toiminta siirtyisi uusille osaamiskeskuksille käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa. Tämä edellyttäisi sosiaalialan osaamiskeskuksen henkilöstön, omaisuuden, velvoitteiden, sopimusten, tehtävien ja hankkeiden läpikäyntiä ja arviointia. Myös nykyisille sosiaalialan osaamiskeskuksille syntyisi hallinnollisia kustannuksia. Nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten tulisi kartoittaa velvoitteensa sekä arvioida ja tehdä suunnitelma tarkoituksenmukaisimmista toimista jatkon suhteen. Näihin voidaan arvioida kuluvan erityisesti sosiaalialan osaamiskeskusten vakituisen henkilöstön työaikaa.

Kehysriihessä momentin 33.60.32 Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen (kiinteä määräraha) määrärahaa vuodelle

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

2025 nostettiin 5 miljoonalla eurolla. Määrärahaa saa käyttää terveydenhuoltolain (1326/2010) 61—63 §:n sekä sosiaalihuoltolain (1301/2014) 60 c §:n mukaisen tutkimustoiminnan valtion rahoituksen maksamiseen. Osaamiskeskuksilla on sosiaalityön tutkimuksessa merkittävä rooli. Sosiaalialan osaamiskeskuksista annetun lain 2 §:n mukaan osaamiskeskuksen yhtenä tehtävänä on nimenomaan sosiaalialan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutuminen.

Ehdotuksen mukaan asetusmuutos tulisi voimaan vasta 1.7.2025, jotta ehdotettujen muutosten valmisteluun jäisi riittävästi aikaa. Sosiaalialan osaamiskeskuksissa on tällä hetkellä töissä noin 150 henkilöä ja mahdolliset yhteistoimintaneuvottelut tai henkilöstön siirtymisen järjestelyt edellyttävät riittävästi siirtymäaikaa. Toisaalta sosiaalialan osaamiskeskusten nykyinenkin rahoitus on nähty rajoittavan toimintaa ja siihen tehtävä 1 miljoonan euron vähennys, vähentäisi jo merkittävästi sosiaalialan osaamiskeskusten toimintamahdollisuuksia. Lisäksi on hyvä huomata, että 1.7.2025 saakka jäljelle jäävän 1 250 000 euron rahoituksen jakaisi 10 sosiaalialan osaamiskeskusta ja vasta sen jälkeen jäljelle jäävä rahoitus jakaantuisi uusille toimialueille sijoitettaville kuudelle sosiaalialan osaamiskeskukselle. Siirtymäajan rahoituksen turvaamiseksi ehdotetaan, että talousarviossa vuodelle 2025 valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen momentilta 33.60.32 siirrettäisiin 1 000 000 euron sosiaalialan osaamiskeskusten momentille 33.60.63.

Valtion tutkimusrahoituksen käyttötarkoitus turvattaisiin siten, että sosiaalialan osaamiskeskusten vuoden 2025 valtionavustuspäätöksissä osaamiskeskuksille ohjattaisiin ja painotettaisiin sosiaalityön tutkimuksen levittämistä ja jalkauttamista tehtäväksi. Sosiaalityön yliopistollisen tutkimuksen valtionrahoitus on merkittävällä tavalla lisääntynyt sosiaalityön ja sosiaalihuollon käytäntöihin ja vaikuttavuuteen kohdistuvaa tutkimusta. Vuosittaisen tutkimusrahoituksen määrä on noussut vuoden 2020 3 miljoonasta eurosta vuoden 2024 5,6 miljoonaan euroon. Vuonna 2025 tutkimusrahoituksen määrä tulisi edellä mainitusta muutoksesta huolimatta edelleen kasvamaan ja olisi arviolta 6 miljoonaa euroa. Sosiaalihuollosta puuttuu suomalainen Lääkäriseura Duodecim ja Hoitotyön tutkimussäätiö Hotuksen kaltaiset rakenteet, jotka jalostaisivat tutkimustietoa ja muokkaisivat tutkimukseen perustuvia toimintakäytäntösuosituksia. Siksi tutkimuksen levittämistä ja jalkauttamista tehtävä on nähty sosiaalihuollon kehittämisen ja valtion rahoittaman sosiaalityön tutkimuksen kannalta keskeisen tärkeäksi, ja näin momentilta 33.60.32 siirrettävä raha myös edistäisi sosiaalihuollon tutkimuksen hyödyntämistä hyvinvointialueilla. Edelleen ratkaisu vahvistaisi sitä kehysriihessä linjattua periaatetta, että tutkimus- ja kehittämistoiminta turvataan.

Vuoden 2025 valtionavustuksissa tulisi huomioida sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueiden muutos kesken vuotta. Näin ollen valtionavustuspäätökset vuodelle 2025 tehtäisiin ensimmäiselle vuosipuoliskolle nykyisille sosiaalialan osaamiskeskuksille. Toiselle vuosipuoliskolle valtionavustuspäätökset tehtäisiin ehdotettavan uuden toimialueiden mukaisille sosiaalialan osaamiskeskuksille. Lisäksi valtionavustuspäätöksissä edellytettäisiin sosiaalialan osaamiskeskusten levittävän ja jalkauttavan sosiaalialan tutkimustietoa hyvinvointialueiden käyttöön sosiaalihuollon tutkimusperusteisuuden vahvistamiseksi ja erityisesti sosiaalihuollon vaikuttavuuden tukemiseksi.

Muut vaikutukset

Asetusmuutos tarkoittaisi sitä, että sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet määriteltäisiin uudelleen yhteistyöalueiden mukaisesti siten, että jokaisella yhteistyöalueella olisi jatkossa yksi sosiaalialan osaamiskeskus. Niiden lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan. Asetusmuutoksella ei itsessään perustettaisi uusia tai lakkautettaisi nykyisiä sosiaalialan osaamiskeskuksia. Asetusmuutoksen seurauksena nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten tulisi kuitenkin arvioida asetusmuutoksen aiheuttamat muutostarpeet toimintaansa. Koska sosiaalialan osaamiskeskusten perustaminen perustuu sopimuksiin, on mahdollista, että nykyisen sosiaalialan osaamiskeskuksen pohjalta luodaan uusien toimialueiden mukainen sosiaalialan

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen tarkoittamina sosiaalialan osaamiskeskus. Toisaalta asetusmuutos ei myöskään estäisi nykyisiä sosiaalialan osaamiskeskuksia jatkamasta toimintaansa, vaikka niiden toimialue ei enää vastaisi asetuksen mukaisia uusia sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueita. Tällöin nykyiset sosiaalialan osaamiskeskukset eivät kuitenkaan enää olisi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisia sosiaalialan osaamiskeskuksia eivätkä ne voisi saada myöskään sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain mukaista valtionavustusta toimintaansa.

Mikäli sosiaalialan osaamiskeskus päätyisi lopettamaan toimintansa, tulisi sen mahdollisesti järjestää yhteistoimintaneuvottelut sekä arvioida mahdollisuudet muun muassa tilojen, sopimusten ja hankkeiden siirtämisestä uusille sosiaalialan osaamiskeskuksille. Tätä varten sosiaalialan osaamiskeskusten tulisi käydä neuvotteluja uusien sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa.

Asetusmuutos on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025. Näin ollen aika toiminnan uudelleen järjestämiseen ja neuvottelujen käymiseen on varsin lyhyt. Sosiaalialan osaamiskeskuksilta saatujen tietopyynnön vastausten perusteella osaamiskeskuksilla on myös vuoden 2025 loppuun ulottuvia hankkeita ja sitoumuksia. Neuvottelut näiden osalta tai esimerkiksi hankkeiden mahdollisesta siirtämisestä uusille sosiaalialan osaamiskeskuksille tulisi käydä ripeästi. Toisaalta voi olla myös mahdollista nykyiselle sosiaalialan osaamiskeskukselle jatkaa toimintaansa ja esimerkiksi saattaa käynnistyneet hankkeet päätökseen, vaikka se ei enää jatkossa olisi valtioneuvoston asetuksen mukainen sosiaalialan osaamiskeskus.

Osaamiskeskusten voivat muodostaa kunkin sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueen hyvinvointialueet yhdessä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden sosiaali- ja terveysalan oppilaitosten, maakunnan liittojen, aluehallintovirastojen, järjestöjen ja yritysten sekä muiden sosiaali- ja terveysalalla toimivien eri tahojen kanssa. Sosiaalialan osaamiskeskus voitaisiin muodostaa kokonaan uudestaan tai se voitaisiin perustaa jonkun nykyisen sosiaalialan osaamiskeskusten pohjalta.

Osaamiskeskusten uusien perussopimusten laadinnassa olisi luotava siirtymäratkaisut sille, miten aiemman toiminnan eli nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten omaisuus, henkilöstö, velvoitteet, sopimukset, tehtävät, hankkeet ja muu toiminta siirtyisi uusille osaamiskeskuksille käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa.

Lisäksi muodostettavan sosiaalialan osaamiskeskusten tulisi arvioida mikä olisi tarkoituksenmukaisin tapa muodostaa osaamiskeskus ja sen hallinto. Käytännössä osaamiskeskustoiminta ja keskuksen hallinto voidaan järjestää joko erillisen oikeushenkilön muotoon tai sopimus pohjaisella mallilla (HE 154/2001 vp, s. 17).

Eduskunnan antamassa lausumassa eduskunta edellyttää, että sosiaalihuoltoon luodaan yliopistosairaaloita vastaavan kaltaiset, palvelujen kehittämistä, tutkimusta ja koulutusta tukevat toimintarakenteet. Sosiaalialan osaamiskeskuksien tehtävät vastaavat monilta osin eduskunnan lausumassa edellytettyihin sosiaalihuollon toimintarakenteisiin. Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n mukaan kunkin osaamiskeskusten tehtävänä on toimialueellaan turvata: 1) sosiaalialalla tarvittavan asiantuntemuksen kehittyminen ja välittyminen; 2) peruspalvelujen kehittyminen sekä erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen kehittyminen ja välittyminen; 3) sosiaalialan perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen ja käytännön työn monipuolinen yhteys; 4) sosiaalialan tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutuminen; sekä 5) muiden 1 §:n 1 momentin tavoitetta palvelevien tehtävien toteutuminen.

Sosiaalialan osaamiskeskukset ovat vuodesta 2001 lähtien luoneet ja ylläpitäneet koko maan kattavaa alueellista yhteistyörakennetta sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi, sekä sosiaalialan

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

alueellista yhteistyötä erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Verkostomainen ja monialainen työskentelytapa on tukenut sekä sosiaalialan tutkimusta ja kehittämistä että sosiaalialan tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhteyttä muihin aloihin. Sosiaalialan osaamiskeskusten suhteellisen pienet resurssit ovat kuitenkin rajoittaneet niiden mahdollisuutta kattavasti toimia laajemmin tutkimusta ja käytännön työtä yhdistävinä toimijoina. Sosiaalialan osaamiskeskuksilla on muodostunut vaihtelevasti yhteistyötä perusterveydenhuollon kehittämistoiminnan kanssa.

Nyt ehdotettavalla muutoksella sosiaalialan osaamiskeskuksien toimialueet olisivat muuta sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä varten luotuja rakenteita vastaavat. Yhteistyöalueelle sijoittuvan sosiaalialan osaamiskeskuksen toimialueena olisivat samat hyvinvointialueet kuin muussakin sosiaali- ja terveydenhuollossa. Tämä antaisi mahdollisuuksia tehdä tiiviimpää yhteistyötä myös sosiaalipalveluiden sekä alueen koulutusjärjestelmän kanssa. Yhteistyöalueiden kautta saataisiin myös laajempi tarkastelu tutkimus-, koulutus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan järjestämiseen ja koordinointiin ja tuoda parempia edellytyksiä yhteistyöhön yliopistojen kanssa⁴. Ehdotuksen myötä myös yhteistyö terveydenhuoltoon voisi olla aiempaa sujuvampaa, kun molempien toimialueet olisivat samat. Ehdotettu muutos tukisi osaltaan eduskunnan lausuman toteuttamista sosiaalihuollon toimintarakenteiden osalta. Ehdotus edistäisi myös Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitetta varmistaa sosiaalitieteiden TKI-rakenteet ja rahoitus. Lisäksi muutos vastaisi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain asettamiin velvoitteisiin YTA-alueitasoisen koordinaation toteutumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon TKI-toiminnassa.

6 Lausuntopalaute

Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen.

7 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Osaamiskeskusten toimialueet. Pykälässä säädettäisiin sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueista. Pykälän 1 momentin mukaan sosiaalialan osaamiskeskukset ja niiden toimialueet olisivat seuraavat: 1) Etelä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Etelä-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen (91/2022) 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet; 2) Länsi-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Länsi-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet; 3) Sisä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Sisä-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet; 4) Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Itä-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet sekä 5) Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, joka käsittäisi Pohjois-Suomen yhteistyöalueeseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan kuuluvat hyvinvointialueet.

Pykälän 2 momentin mukaan edellä 1 momentissa mainittujen osaamiskeskusten ohella toimisi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan.

Sosiaalialan osaamiskeskukset sijoittuisivat siten, että jatkossa kullakin yhteistyöalueella olisi yksi sosiaalialan osaamiskeskus. Niiden lisäksi olisi yksi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus, jonka toimialue käsittäisi koko maan.

---

⁴ Nordic Healthcare Group, Sosiaalialan osaamiskeskukset soteuudistuksessa, Organisoituminen, tehtävät ja hallinto, Loppuraportti 3.6.2022

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Järjestämislain 35 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueiden järjestämisen sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten on viisi sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöaluetta. Kuhunkin yhteistyöalueeseen kuuluvat hyvinvointialueet säädetään valtioneuvoston asetuksella siten, että 34 §:ssä tarkoitetut yliopistollista sairaalaa ylläpitävät hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä kuuluvat kukin eri yhteistyöalueeseen. Yhteistyöalueiden on oltava maantieteellisesti yhtenäisiä sekä alueen väestön sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen ja tuottamisen, asiakas- ja potilasturvallisuuden ja palvelujen saavutettavuuden kannalta toiminnallisia kokonaisuuksia.

Kuhunkin yhteistyöalueeseen kuuluvista hyvinvointialueista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annetulla valtioneuvoston asetuksella. Asetuksen 1 §:n mukaan hyvinvointialueiden järjestämisen sosiaali- ja terveydenhuollon alueellista yhteensovittamista, kehittämistä ja yhteistyötä varten olevat yhteistyöalueet ja yhteistyöalueisiin kuuluvat hyvinvointialueet ovat:

- 1) Etelä-Suomen yhteistyöalue: a) Etelä-Karjalan hyvinvointialue; b) Helsingin kaupunki; c) HUS-yhtymä; d) Itä-Uudenmaan hyvinvointialue; e) Keski-Uudenmaan hyvinvointialue; f) Kymenlaakson hyvinvointialue; g) Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue; h) Päijät-Hämeen hyvinvointialue; i) Vantaan ja Keravan hyvinvointialue;
- 2) Itä-Suomen yhteistyöalue: a) Pohjois-Savon hyvinvointialue; b) Keski-Suomen hyvinvointialue; c) Etelä-Savon hyvinvointialue; d) Pohjois-Karjalan hyvinvointialue;
- 3) Sisä-Suomen yhteistyöalue: a) Pirkanmaan hyvinvointialue; b) Kanta-Hämeen hyvinvointialue; c) Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue;
- 4) Länsi-Suomen yhteistyöalue: a) Varsinais-Suomen hyvinvointialue; b) Satakunnan hyvinvointialue; c) Pohjanmaan hyvinvointialue;
- 5) Pohjois-Suomen yhteistyöalue: a) Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue; b) Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue; c) Kainuun hyvinvointialue; d) Lapin hyvinvointialue.

Ehdotettavassa asetusmuutoksessa viitattaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöalueista annettuun valtioneuvoston asetukseen kuhunkin yhteistyöalueeseen kuuluvien hyvinvointialueiden osalta. Näin myös mahdolliset muutokset yhteistyöalueiden jakoon tulisivat huomioiduksi sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueissa.

Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain mukaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnan tarkoituksena on luoda ja ylläpitää koko maan kattava alueellinen yhteistyörakenne sosiaalialan perus- ja erityisosaamisen edistämiseksi sekä sosiaalialan alueellista yhteistyötä edellyttävien erityisosaamista vaativien erityispalvelujen ja asiantuntijapalvelujen turvaamiseksi. Jatkossakin olisi ehdotuksen mukaan tarkoituksena, että sosiaalialan osaamiskeskukset sijoittuisivat koko maan kattavasti yhteistyöalueittain, jonka lisäksi toimisi ruotsinkielinen sosiaalialan osaamiskeskus kattaen koko maan. On sosiaali- ja terveydenhuollon integraationkin näkökulmasta tarkoituksenmukaisempaa, että sosiaalialan osaamiskeskukset sijoittuisivat saman aluejaon mukaisesti kuin on järjestetty muun sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yhteistyö. Tämä mahdollistaisi myös tiiviimmän yhteistyön muun sosiaalihuollon toiminnan kanssa.

Asetusmuutoksella määriteltäisiin uudelleen sosiaalialan osaamiskeskusten toimialueet, mutta asetusmuutoksella ei itsessään perustettaisi uusia tai lakkautettaisi nykyisiä sosiaalialan osaamiskeskuksia. Osaamiskeskusten toiminta perustuisi sopimukseen. Näin ollen uusien sosiaalialan osaamiskeskusten perustamisesta täytyisi sopia. Toisaalta myös niiden osaamiskeskusten toiminnan jatkosta täytyisi sopia, jotka eivät asetusmuutoksen jälkeen enää jatkaisi toimintaansa kyseisellä alueella.

Uuden toimialuejaottelun mukaisen osaamiskeskusten voisivat muodostaa kunkin toimialueen hyvinvointialueet yhdessä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja muiden sosiaali- ja terveysalan

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

oppilaitosten, maakunnan liittojen, aluehallintovirastojen, järjestöjen ja yritysten sekä muiden sosiaali- ja terveysalalla toimivien eri tahojen kanssa. Edellä kuvattujen tahojen tulisi järjestää uusien osaamiskeskusten osaamiskustoiminta ja osaamiskeskusten hallinto keskinäisen sopimuksensa mukaisesti (laki sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta 3 §). Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta ja sosiaalihuoltolain 52 §:n kumoamisesta on todettu, että käytännössä osaamiskeskustoiminta ja keskuksen hallinto voidaan järjestää joko erillisen oikeushenkilön muotoon tai sopimus pohjaisella mallilla. Alueellisiin tarpeisiin pohjautuva verkostomainen yhteistyö voidaan organisoida eri tavoin siten, että hallinto voidaan pitää kevyenä. Osaamiskeskustoiminnassa ja osaamiskeskuksia muodostamassa mukana olevat edellä kuvatut tahot voivat perustaa osaamiskeskuksen toimintaa varten esimerkiksi osakeyhtiön, yhdistyksen tai muun yksityisoikeudellisen yhteisön. Mitään yhteisömuotoa ei aseteta tässä suhteessa erityisasemaan, vaan sanottujen tahojen tulisi itse arvioida eri yhteisömuotojen käytännön toimivuutta osaamiskeskustoiminnan näkökulmasta. (HE 154/2001 vp, s. 17)

Osaamiskeskustoiminta ja osaamiskeskuksen hallinto voitaisiin järjestää myös sopimus pohjaisella mallilla. Tässä mallissa osaamiskeskuksen muodostavat eri tahot sopisivat keskenään tarkemmin osaamiskeskuksen päätöksenteosta ja hallinnon järjestämisestä. Käytännössä sopimuksessa olisi otettava kantaa useisiin keskuksen käytännön toiminnan kannalta tärkeisiin kysymyksiin, joten sopimuksen sisältöön, muotoiluun ja tarkkuuteen olisi syytä kiinnittää riittävää huomiota. Osana hallinnon järjestämistä koskevaa sopimusta tulisi aina sopia esimerkiksi siitä, miten osaamiskeskukseen otettaisiin mukaan uusia tahoja sekä miten ja millaisiin vastuunalaisuuksiin tai muin ehdoin voi tapahtua osaamiskeskuksesta eroaminen tai erotetuksi tuleminen. Myös sopimus pohjainen malli edellyttää käytännössä sitä, että tietyt osaamiskeskuksen toiminnot on järjestettävä erillisen oikeushenkilön nimissä. Näitä toimintoja olisivat ainakin osaamiskeskuksen henkilöstön palvelussuhteiden solmiminen (4 §) sekä valtionavustuksen vastaanottamiseen, käyttöön ja valvontaan liittyvät tehtävät (6 ja 7 §). (HE 154/2001 vp, s. 17)

Uusien perussopimusten laadinnassa olisi luotava siirtymäratkaisut sille, miten aiemman toiminnan eli nykyisten sosiaalialan osaamiskeskusten omaisuus, henkilöstö, velvoitteet, sopimukset, tehtävät, hankkeet ja muu toiminta siirtyisi uusille osaamiskeskuksille käytettävissä olevan rahoituksen puitteissa. Nykyisissä sosiaalialan osaamiskeskuksissa työskentelee osaavaa henkilöstöä niin vakituisissa kuin määräaikaisissa tehtävissä. Osaamiskeskuksilla on myös käynnissä esimerkiksi hankkeita, jotka voivat olla monivuotisia.

On mahdollista, että asetuksen voimaantulon jälkeen jotkin nykyisistä sosiaalialan osaamiskeskuksista jatkaisivat toimintaansa ja tai uuden toimialuejaottelun mukainen uusi sosiaalialan osaamiskeskus perustettaisiin olemassa olevan sosiaalialan osaamiskeskuksen pohjalle. Toisaalta ei myöskään ole estettä sille, että nykyiset osaamiskeskuksat jatkaisivat toimintaansa, vaikka ne eivät vastaisi enää sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaisia sosiaalialan osaamiskeskuksia. Tällöin kyseinen sosiaalialan osaamiskeskus ei kuitenkaan enää olisi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukainen sosiaalialan osaamiskeskus eikä se voisi saada myöskään sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain mukaista valtionavustusta toimintaansa.

4 §. Erityisen valtionavustuksen perusteet. Erityisenä valtionavustuksena maksettaisiin 1,5 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi tarpeellisiin tehtäviin.

Sosiaali- ja terveysministeriö ja 1 momentissa säädetty osaamiskeskus sopivat keskenään tarkemmin valtionavustuksen käytöstä.

Sosiaalialan osaamiskeskuksista annetun lain 6 §:n mukaan osaamiskeskustoiminnan tukemiseksi suoritetaan valtionavustusta. Valtionavustus maksetaan sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 3 §:ssä tarkoitetun sopimuksen mukaisesti määräytyvälle oikeushenkilölle.

Hallitussihteeri Sonja Jantunen

VN/13111/2024

Valtionavustuksen yleisiä määräytymisperusteita ovat kunkin osaamiskeskuksen toimialueen asukasluku ja pinta-ala. Ruotsinkieliselle osaamiskeskukselle suoritettavan valtionavustuksen määräytymisperusteena on kuitenkin ruotsinkielisen väestön osuus koko maan väestöstä. Yhdelle tai useammalle osaamiskeskukselle voidaan lisäksi myöntää erityistä valtionavustusta sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetun tai muun valtakunnallisen erityistehtävän suorittamiseksi.

Valtionavustuksen määräytymisperusteiden keskinäisistä painokertoimista, ruotsinkielisen osaamiskeskuksen valtionavustuksen osuudesta sekä erityisen valtionavustuksen osuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Aiemmin erityisenä valtionavustuksena on maksettu sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen mukaan 0,75 prosenttia valtionavustuksen kokonaismäärästä Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskukselle pohjoismaisten yhteistyöverkostojen luomiseksi kaikkien osaamiskeskusten käyttöön. Hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta ja sosiaalihuoltolain 52 §:n kumoamisesta mukaan erillinen määräraha myönnettiin saamenkielisten huomioimiselle osaamiskeskuksen valmistelussa lisäksi pohjoismaisen yhteistyöverkoston rakentamiseen (HE 154/2001 vp, s. 20). Sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annettu laki ja valtioneuvoston asetus tulivat voimaan 1.1.2002. Näin ollen on perusteltua, että erityistä valtionavustusta ei maksettaisi enää pohjoismaisten yhteistyöverkostojen luomista varten. Lisäksi valtionavustuksen kokonaismäärän ollessa vähäinen, ei sen pilkkomista katsottaisi tarpeelliseksi.

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2025.

Selkeyden vuoksi todetaan, että ennen asetusmuutoksen voimaantuloa voidaan ryhtyä muutoksen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin. Tällaisia toimenpiteitä voisivat olla uusien sosiaalialan osaamiskeskusten perussopimusten valmistelu ja laadinta.